

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 7. desember 2021 av Høyesterett i avdeling med

dommer Jens Edvin A. Skoghøy
dommer Wilhelm Matheson
dommer Knut H. Kallerud
dommer Arne Ringnes
dommer Ingvald Falch

HR-2021-2404-A, (sak nr. 21-117215SIV-HRET)
Anke over Frostating lagmannsretts dom 10. juni 2021

Eika Forsikring AS

(advokat Karoline Dorthea Stenberg – til
prøve)

mot

A

(advokat Edvard Terje Eide)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Matheson:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder spørsmål om et krav på forsikringsutbetaling er foreldet. Det springende punkt er om fristen i forsikringsavtaleloven § 8-5 andre ledd er en foreldelsesfrist, en søksmålsfrist eller en annen type frist.
- (3) Natt til 1. januar 2017 ble As bolig totalskadd i brann. Boligen var forsikret i Eika Forsikring AS.
- (4) Brannen ble etterforsket som brudd på brann- og eksplosjonsvernloven. A hadde i en periode status som mistenkt. Saken mot ham ble imidlertid henlagt 16. januar 2017 etter bevisets stilling.
- (5) Forsikringselskapet utbetalte totalt 2 424 515 kroner i skadeoppgjør. Brorparten av beløpet ble betalt til panthavere i eiendommen.
- (6) Selskapet kom etter hvert til at A selv hadde tent på boligen og avslo i et grunnlagt brev 7. juli 2017 å utbetale ytterligere erstatning. I brevet heter det blant annet:

«Frist for klage eller søksmål

Dersom du vil kreve erstatning av Eika Forsikring i skadesaken, må du i henhold til forsikringsavtaleloven § 8-5 andre ledd reise søksmål eller fremme klage til Finansklagenemnda senest seks måneder fra du har mottatt dette brevet. Hvis fristen oversittes vil ethvert krav falle bort.»

- (7) Forsikringselskapet varslet samtidig at det ville kreve tilbakebetaling – regress – av de utbetalinger som var foretatt i saken.
- (8) A innga på fristdagen 7. januar 2018 klage til forliksrådet med krav om forsikringsoppgjør. Forliksrådet innstilte saken 8. februar 2018. I forkynningsdokumentet er det under «Rettledning» blant annet opplyst følgende:

«En beslutning om innstilling av sak kan ikke ankes til tingretten.

Søksmål kan imidlertid reises for tingretten. Hvis virkningen av avbrutt foreldelse av kravet ikke skal opphøre, er fristen for stevning 1 – ett – år fra forliksrådet innstilte behandlingen.»

- (9) A reiste ved stevning til Nordmøre tingrett 31. desember 2019 sak mot forsikringselskapet med krav om fastsettelsesdom for at han har krav på erstatning etter forsikringsavtalen. Tidspunktet for stevningen lå med andre ord mer enn ett år og ti måneder etter at forliksrådet innstilte behandlingen.

- (10) I tilsvaret nedla forsikringsselskapet påstand om frifinnelse og fremsatte i motsøksmål krav om fullbyrdelsesdom for at A skal tilbakebetale erstatningsbeløpene som er utbetalt i saken.
- (11) Tingretten kom til at det var klar sannsynlighetsovervekt for at A forsettlig hadde fremkalt forsikringstilfellet og gitt uriktige opplysninger om skadeoppjøret. Den kom videre til at forsikringskravet under enhver omstendighet er foreldet. Nordmøre tingrett avsa 20. november 2020 på disse grunnlagene dom med slik domsslutning:
- «1. I hovedsøksmålet:
Eika Forsikring AS frifinnes.
 2. I motsøksmålet:
A dømmes til å betale til Eika [F]orsikring AS kr 2 193 665 innen to uker fra dommens forkynnelse.
 3. A dømmes til å betale kr 284 421,- i sakskostnader til Eika [F]orsikring AS innen to uker fra dommens forkynnelse.»
- (12) A anket til lagmannsretten. Etter enighet mellom partene ble det besluttet at saken skulle deles i henhold til tvisteloven § 16-1, slik at spørsmålet om foreldelse ble behandlet først. Videre var det enighet om at saken skulle behandles skriftlig, jf. tvisteloven § 29-16 fjerde og femte ledd, jf. § 9-9 andre ledd.
- (13) Frostating lagmannsrett avsa 10. juni 2021 dom med slik domsslutning:
- «As krav mot Eika Forsikring AS er ikke foreldet etter forsikringsavtaleloven § 8-5 andre ledd.»
- (14) Lagmannsretten kom til at bestemmelsen i § 8-5 andre ledd ikke er en foreldelsesregel, men en særskilt frist for saksanlegg som gjelder uavhengig av foreldelsesreglene i § 8-6.
- (15) Eika Forsikring AS har anket til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen.
- (16) Høyesteretts ankeutvalg tillot 27. august 2021 anken fremmet. Det var i anken – for så vidt gjelder det materielle foreldesspørsmålet – nedlagt påstand om at Eika Forsikring AS frifinnes. I prosesskrift 4. november 2021 ba forsikringsselskapet om tillatelse etter tvisteloven § 30-7 første ledd til å nedlegge subsidiær påstand om at hovedsøksmålet avvises fra domstolene. Ankeutvalget tillot den subsidiære påstanden fremmet ved beslutning 10. november 2021. Ut over dette står saken i samme stilling for Høyesterett som for lagmannsretten.

Partenes syn på saken

- (17) Den ankende part – *Eika Forsikring AS* – har i korte trekk gjort gjeldende:
- (18) Når et krav om erstatning er helt eller delvis avslått, gjelder ikke hovedregelen i § 8-6 første ledd om foreldelse etter tre år, men en foreldelsesfrist på seks måneder etter at sikrede har fått skriftlig melding som oppfyller kravene i § 8-5 andre ledd.

- (19) Dette fremgår av lovens ordlyd som sier at sikrede «mister ... retten til erstatningen» dersom ikke sak er anlagt eller nemndsbehandling er krevd innenfor seksmånedersfristen. Lovens forhistorie og forarbeider bekrefter denne forståelsen. Det samme har vært lagt til grunn i rettspraksis.
- (20) Etter tvisteloven § 18-3 andre ledd opphører virkningen av forliksklage dersom stevning ikke er sendt til retten innen ett år fra forliksrådet innstilte behandlingen av saken.
- (21) I saken her ble stevning tatt ut mer enn ett år og ti måneder etter at forliksrådet innstilte behandlingen. Da var kravet for lengst foreldet. Forsikringsselskapet må etter dette frifinnes.
- (22) For det tilfellet at seksmånedersfristen i forsikringsavtaleloven § 8-5 andre ledd skulle bli bedømt som en søksmålsfrist, gjøres subsidiært gjeldende at virkningen av forliksklagen også er opphørt i dette henseende, jf. tvisteloven § 18-3 tredje ledd. A hadde under en slik forutsetning en frist på tre måneder fra forliksrådet innstilte behandlingen av saken, til å reise søksmål. Ettersom også denne fristen er oversittet må søksmålet avvises fra domstolene.
- (23) Eika Forsikring AS har nedlagt slik påstand:
- «1. Prinsipalt: Eika Forsikring AS frifinnes.
 2. Subsidiært: Hovedsøksmålet i saken avvises fra domstolene.
 3. I begge tilfeller: A dømmes til å betale saksomkostninger til Eika Forsikring AS for alle instanser.»
- (24) Ankemotparten – A – har i korte trekk gjort gjeldende:
- (25) Fristen i § 8-5 andre ledd er ikke en foreldelsesregel. Loven må forstås slik at den ordinære foreldelsesfristen etter § 8-6 fortsetter å løpe etter at seksmånedersfristen i § 8-5 andre ledd er avbrutt. Bestemmelsen i § 8-6 tredje ledd innebærer dessuten at krav som er meldt til selskapet før foreldelsesfristen er utløpt, tidligst foreldes seks måneder etter at sikrede har fått særskilt skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt.
- (26) A har ved å avbryte seksmånedersfristen etter at han fikk melding om at forsikringskravet var avslått, ivaretatt sin rett til å forfølge kravet innenfor den alminnelige treårsfristen etter § 8-6 første ledd. Selskapet har uansett ikke gitt særskilt melding etter § 8-6 tredje ledd om at foreldelse vil bli påberopt.
- (27) Etter HR-2018-1612-A avsnitt 62 følgende kan det etter at seksmånedersfristen er avbrutt, ikke kreves at sikrede på nytt skal måtte ta skritt innenfor treårsfristen for å avbryte foreldelse.
- (28) Stevningen 31. desember 2019 ligger godt innenfor treårsfristen etter § 8-6 første ledd.
- (29) Ettårsfristen i tvisteloven § 18-3 andre ledd har ikke betydning ettersom den ordinære foreldelsesfristen fortsatte å løpe etter utløpet av seksmånedersfristen i forsikringsavtaleloven § 8-5 andre ledd.

(30) A har nedlagt slik påstand:

«Til ankende parts avvisningspåstander:
Saken fremmes.

I ankesaken:
Anken forkastes.

I begge tilfeller:
Ankemotparten tilkjennes saksomkostninger for lagmannsrett og Høyesterett.»

Mitt syn på saken

Rettslige utgangspunkter

(31) Etter forsikringsavtaleloven § 8-5 første ledd må sikrede melde sitt krav til forsikringsselskapet innen ett år etter at han fikk kunnskap om forsikringstilfellet. Ellers mister han retten til forsikringsutbetaling.

(32) Krav på forsikringsutbetaling foreldes etter hovedregelen i forsikringsavtaleloven § 8-6 første ledd etter tre år:

«Krav på erstatning foreldes etter tre år. Fristen begynner å løpe ved utløpet av det kalenderår da sikrede fikk nødvendig kunnskap om de forhold som begrunner kravet. Kravet foreldes likevel senest 10 år etter utløpet av det kalenderår da forsikringstilfellet inntraff. Har selskapet sendt sikrede slik melding som nevnt i § 8-5 annet ledd, inntreer foreldelse tidligst ved utløpet av den fastsatte fristen.»

(33) Forsikringsavtaleloven § 8-6 tredje ledd inneholder en særskilt varslingsregel som skal hindre at foreldelse inntreer mens kravet er til behandling i selskapet:

«Krav som er meldt til selskapet før foreldelsesfristen er utløpt, foreldes tidligst seks måneder etter at sikrede, eller skadelidte (jf §§ 7-6 og 7-7), har fått særskilt skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt. Meldingen må angi hvordan foreldelse avbrytes.»

(34) Dersom selskapet avslår kravet helt eller delvis, bestemmer imidlertid § 8-5 andre ledd følgende:

«Avslår selskapet et krav om erstatning helt eller delvis, mister sikrede retten til erstatningen dersom ikke sak er anlagt eller nemndbehandling krevd etter § 20-1 eller etter §§ 2 eller 3 i lov 16 juni 1989 nr 70 om naturskadeforsikring innen seks måneder etter at sikrede fikk skriftlig melding om avslaget. Meldingen må angi fristens lengde, hvordan den avbrytes og følgen av at den oversittes. Foreldelsesloven 18. mai 1979 nr. 18 § 10 nr. 2 og 4 gjelder tilsvarende.»

(35) Av bestemmelsen følger at sikrede i et tilfelle som beskrevet må opptre aktivt om han ikke skal miste retten til erstatningen. Sikrede må da innen seks måneder regnet fra skriftlig melding om avslaget, anlegge sak eller kreve nemndsbehandling. Forutsetningen er at selskapets melding om avslaget inneholder opplysning om «fristens lengde, hvordan den avbrytes og følgen av at den oversittes».

- (36) Et avslag på et meldt krav innebærer etter dette at saksforholdet *skifter spor* fra hovedregelen i § 8-6 første ledd om tre års foreldelsestid til en spesialregel i § 8-5 andre ledd som krever aktiv fristavbrytelse innen seks måneder. I motsatt fall tapes retten til erstatningen.
- (37) Den alminnelige foreldelsesfristen på tre år i § 8-6 første ledd kommer etter dette ikke til anvendelse dersom selskapet har avslått kravet og gitt melding i samsvar med § 8-5 andre ledd.
- (38) Dette sporskiftet innebærer at den særskilte varslingsregelen i § 8-6 tredje ledd heller ikke kommer til anvendelse. Varslingsregelen er, som allerede nevnt, ment å hindre at et forsikringskrav blir foreldet mens sikrede venter på selskapets standpunkt, jf. Ot.prp. nr. 44 (1997–1998) side 3 og 11. Når selskapet i melding til sikrede helt eller delvis har avslått kravet etter § 8-5 andre ledd, er imidlertid situasjonen en annen, slik at noen ytterligere melding etter § 8-6 tredje ledd ikke kreves. En avslagsmelding etter § 8-5 andre ledd må dessuten langt på vei oppfylle de samme kravene som melding etter § 8-6 tredje ledd.
- (39) Tvisteloven § 18-3 inneholder regler om når virkninger «av saksanlegg inntreer og opphører». I andre ledd heter det:
- «Når foreldelse er avbrutt ved forliksklage, opphører denne virkningen dersom stevning, eller eventuelt forliksklage, ikke er sendt til retten innen ett år fra forliksrådet innstilte behandlingen av saken.»
- (40) Spørsmålet er etter dette om seks månedersfristen i forsikringsavtaleloven § 8-5 andre ledd er en foreldelsesfrist eller en annen type frist.
- (41) Lovens ordlyd taler klart for at vi har med en foreldelsesregel å gjøre. I bestemmelsen heter det jo, som allerede flere ganger nevnt, at når fristen ikke avbrytes, «mister sikrede retten til erstatningen». Sikrede taper altså kravet. Dette er en klassisk materiell foreldelsesvirkning.
- (42) Virkningen av et manglende fristavbrudd er i § 8-5 andre ledd rett nok ikke beskrevet ved hjelp av begrepet «foreldelse». Dette begrepet er heller ikke benyttet i paragrafens overskrift, hvor den i kortform er angitt som «frist for å gi melding om forsikringstilfellet og for å foreta rettslige skritt». Man kan imidlertid ikke legge særlig mye i en overskrift. Den vil ha preg av stikkord og ofte kunne gi et ufullstendig og upresist bilde av innholdet i bestemmelsen, jf. Rt-1987-35 på side 37.
- (43) Henvisningen i § 8-5 andre ledd siste punktum til regler i foreldelsesloven, og anvisningen i § 8-6 første ledd siste punktum om at «foreldelse» tidligst inntreer ved melding etter § 8-5 andre ledd, viser at lovgiver her har ment å gi en foreldelsesregel.
- (44) Lovens forhistorie og forarbeider bekrefter dette: Den tidligere forsikringsavtaleloven 1930 § 29 oppstilte, i likhet med gjeldende lov § 8-6 første ledd, en foreldelsesfrist på tre år. Fristen kunne imidlertid fravikes i forsikringsvilkårene, jf. § 30. I Ot.prp. nr. 49 (1988–1989) side 93 er den tidligere rettstilstanden beskrevet slik:

«Lovens § 30 første ledd gjelder vilkårs klausuler om at selskapet skal være fri for ansvar dersom sikrede ikke gjør et krav som selskapet har bestridt, gjeldende for domstolen innen en viss frist. Første ledd fastsetter da at fristen ikke kan være kortere enn seks måneder, og ikke begynne å løpe før fra den dag selskapet skriftlig har minnet den sikrede om fristen, dens lengde og følgene av at den oversitte[s].»

- (45) Dette gjør det klart at det etter forsikringsavtaleloven 1930 gjaldt en alminnelig foreldelsesfrist på tre år, og en kortere foreldelsesfrist dersom selskapet bestred kravet og den kortere fristen var avtalt i forsikringsavtalen. Men fristen måtte minst være seks måneder. Den tidligere lovens systematikk gjorde det tydelig at det her var tale om en forkortet foreldelsesfrist.
- (46) Dette ble også lagt til grunn i Ot.prp. nr. 49 (1988–1989) side 93, der adgangen etter tidligere § 30 til å oppstille en kortere frist i forsikringsvilkårene ble oppfattet som en mulighet «til å fravike foreldelsesreglene for erstatningskrav».
- (47) Forsikringsavtalelovutvalget, som forberedte gjeldende lov, gikk under dissens inn for å videreføre adgangen til å avtale kortere foreldelsesfrister i skadeforsikring, se nærmere omtale av dette i Ot.prp. nr. 49 (1988–1989) side 94 følgende. Departementet sluttet seg til dette, jf. proposisjonen side 95. I gjeldende forsikringsavtalelov har imidlertid reglene «byttet plass» sammenlignet med den tidligere lovens systematikk. Spesialregelen i § 8-5 andre ledd om den kortere fristen på seks måneder er nå plassert foran regelen i § 8-6 om den alminnelige foreldelsesfristen på tre år. Selv om denne systematikken gjør forholdet mellom den alminnelige regelen og spesialregelen litt mindre tydelig, er det ut fra lovhistorien ikke tvil om at lovgiver har ment at fristen i § 8-5 andre ledd er en foreldelsesfrist.
- (48) Denne oppfatningen er er blitt fulgt opp i rettspraksis, jf. Rt-1997-168, der det på side 170 blant annet uttales:
- «Høyesterett finner det mest nærliggende å anse fristbestemmelsen i forsikringsavtaleloven § 8-5 annet ledd som en materiellrettslig foreldelsesregel, slik at lagmannsrettens avgjørelse skulle ha vært truffet i form av frifinnelsesdom.»
- (49) Synspunktet er lagt forutsetningsvis til grunn i Rt-2001-1457, som gjaldt den parallelle bestemmelsen i forsikringsavtaleloven § 18-5 om personforsikring. Også i HR-2018-1612-A bygger Høyesterett på at vi her står overfor en foreldelsesregel, se avsnitt 62 følgende.

Den konkrete vurderingen

- (50) Som drøftelsen så langt har vist, er forsikringsavtaleloven § 8-5 andre ledd en foreldelsesregel. I saken her er seks månedersfristen avbrutt ved forliksklage. Virkningen av fristavbruddet reguleres da av tvisteloven § 18-3 andre ledd.
- (51) A avbrøt seks månedersfristen på frisdagen – altså den dag da kravet uten fristavbrytende tiltak ellers ville ha blitt foreldet. Den suspensive virkningen av forliksklagen opphørte etter den uttrykkelige bestemmelsen i § 18-3 andre ledd ett år etter at forliksrådet innstilte behandlingen av saken. Dersom virkningen av fristavbruddet ikke skulle ha opphørt da,

måtte stevning ha vært sendt før utløpet av ettårsfristen. Det ble ikke gjort. Stevning ble først sendt mer enn ti måneder etter at fristen utløp.

- (52) A har under henvisning til HR-2018-1612-A avsnitt 62 følgende – som gjelder den parallelle bestemmelsen i § 18-5 andre ledd om personforsikring – gjort gjeldende at det i et tilfelle som her ikke kan kreves at sikrede på nytt må ta skritt som angitt i bestemmelsen for å avbryte foreldelse.
- (53) Jeg leser ikke 2018-avgjørelsen slik. Situasjonen i den saken var at stevning etter nemndsbehandling var sendt før utløpet av ettårsfristen i foreldelsesloven § 22 nr. 1, svarende til ettårsfristen i tvisteloven § 18-3 andre ledd etter forliksklage. Det var, som jeg allerede har pekt på, nettopp ikke tilfellet i saken her, der slik stevning først ble sendt lenge etter utløpet av ettårsfristen.

Konklusjon

- (54) Forsikringsavtaleloven § 8-5 andre ledd er en foreldelsesregel. På det tidspunktet A stevnet selskapet for å få forsikringskravet pådømt, var virkningen etter tvisteloven § 18-3 andre ledd av at foreldelsesfristen var avbrutt, for lengst opphørt og kravet foreldet. Eika Forsikring AS må etter dette frifinnes.

Sakskostnader

- (55) Anken har ført frem. Eika Forsikring AS har krevd sakskostnader for alle instanser.
- (56) Det regresskrav Eika Forsikring AS har fremsatt, står fortsatt til behandling for lagmannsretten. Spørsmålet om As krav på forsikringsutbetaling er foreldet, er imidlertid nå endelig avgjort i Høyesterett.
- (57) Etter tvisteloven § 20-8 første ledd skal krav på sakskostnader avgjøres for hver instans i den avgjørelsen som avslutter saken i instansen. Avgjørelse av kostnader som avhenger av utfallet av deler av saken som ikke er avgjort, utsettes til den senere avgjørelse, jf. § 20-8 tredje ledd.
- (58) Da sakskostnader for hoved- og motsøksmål skal avgjøres samlet, kan sakskostnadene for tingretten og lagmannsretten ikke avgjøres før motsøksmålet er avgjort.
- (59) Kostnadene for tingretten og lagmannsretten må etter dette avgjøres sammen med lagmannsrettens avgjørelse av motsøksmålet.
- (60) For Høyesterett har Eika Forsikring AS fått fullt medhold og krevd dekket 203 464 kroner inklusive gebyr. Avgjørelsen har ikke budt på tvil, og jeg kan ikke se tilstrekkelig tungtveiende grunner til at A skal fritas for sakskostnadsansvar. Kravet tas til følge.

(61) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Eika Forsikring AS frifinnes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler A 203 464 – tohundreogtretusenfirehundreogsekstifire – kroner til Eika Forsikring AS innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

(62) Dommer **Kallerud:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(63) Dommer **Falch:** Likeså.

(64) Dommer **Ringnes:** Likeså.

(65) Dommer **Skoghøy:** Likeså.

(66) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Eika Forsikring AS frifinnes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler A 203 464 – tohundreogtretusenfirehundreogsekstifire – kroner til Eika Forsikring AS innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.